

Innspill til Grønn strategi – klimastrategi for Bergen kommune 2022-30

Fra La Humla Suse – Bergen og omegn

La Humla Suse – Bergen og omegn takker for invitasjonen til å gi innspill til utkast til Grønn strategi for Bergen kommune.

La Humla Suse – Bergen og omegn er et nyopprettet lokallag av La Humla Suse (LHS). LHS er en idealistisk forening som jobber for å sikre levekårene til humler og andre ville pollinatorer i Norge. Vi vil øke bevisstheten og kunnskapen om ville pollinerende insekters avgjørende bidrag til naturen og til matproduksjon, og deres situasjon og behov. Vi arbeider blant annet med å kartlegge bestander og livsgrunnlag, utvikle strategier og planer, og ikke minst med å spre kunnskap i barnehager, på skoler og i befolkningen ellers gjennom undervisningsmateriell, foredrag og kurs, og humlevandringer og andre humlevennlige aktiviteter.

Til Grønn strategi – klimastrategi for Bergen kommune 2022-30 har vi følgende innspill:

Overordnet sett er alle tiltak som reduserer utslipp av klimagasser og bidrar til å begrense klimaendringene viktige for ville pollinatorer. Flere arter av ville pollinatorer trues allerede nå av klimaendringene og er derfor rødlistet som en konsekvens.¹ I tillegg til klimaendringene er ville pollinatorer truet fordi deres naturlige leveområder ødelegges på grunn av nedbygging, oppdyrking, monokultur, avskoging eller tilplanting, samt bruk av plantevernmidler. I følge Klima- og miljødepartementet er 25 % av alle pollinerende insekter registrert i Norge ført opp på rødlisten som truet eller nær truet av utrydning. 16 % står i fare for å dø ut. Elleve bie- og humlearter er allerede registrert som utdødd fra Norge.² Det at hele 35 av verdens cirka 250 humlearter er registrert i Norge tilsier at Norge har et særlig ansvar for å bevare arts mangfoldet.

De ville pollinatorennes rolle for naturen generelt og matproduksjon spesielt kan ikke overdrives. Av den grunn – og på grunn av den alvorlige trusselsituasjonen – mener vi at kommunens strategi burde

¹<https://artsdatabanken.no/lister/rodlisteforarter/2021>

²<https://www.regjeringen.no/no/tema/klima-og-miljo/naturmangfold/innsiktsartikler-naturmangfold/hvorfor-er-insektene-sa-viktige/id2645758/>

ha presentert tydeligere tiltak for en helhetlig ivaretagelse av insektmangfoldet, inkludert de ville pollinerende insektene, gjerne i form av et eget kapittel eller egne tiltak. Regjeringens tiltaksplan for ville pollinerende insekter 2021-28³ er et nyttig verktøy for kommunen. I tiltaksplanen er det blant annet foreslått å velge ut foregangskommuner for ville pollinerende insekter, som burde være aktuelt for Bergen kommune. Grep som kommunen kan velge å gjøre er blant annet skissert i tiltaksplanens kapittel 4 (s. 20).

Mer spesifikt har vi valgt ut tre satsinger i klimastrategien som er relevante for ivaretagelse av ville pollinerende insekter. Disse er SATSING 02, SATSING 07 og SATSING 08.

Når det gjelder SATSING 02: Klimadugnad, nevnes flere tiltak som dialog mellom kommune og innbyggere, deling av kunnskap og samarbeid med frivillighet og forskning. La Humla Suse – Bergen og omegn ønsker å påpeke at det er viktig å starte formidlingsarbeidet og kunnskapsdelingen så tidlig som mulig. Organisasjonen arbeider derfor mye med barnehager og skoler, fordi de yngste barnas nysgjerrighet og naturglede gjør dem til verdens beste insektambassadører. Det er viktig å engasjere barna fra de er små. Biologiprofessor og forfatter Dave Goulson har sagt at hvis vi virkelig skal endre fremtiden, er det avgjørende at vi når frem til barna, og oppmuntrer dem til å holde fast ved den barnlige entusiasmen de fleste har for insekter.

Helt konkret vil vi anbefale undervisningsverktøy som kan tas inn i planer både i barnehage og skole. Den vesle filmen Humleåret er et godt utgangspunkt og ligger fritt tilgjengelig på YouTube. Humlene har en fascinerende livssyklus, og denne kan lett inkluderes i formidling av forandringer i naturen i de ulike årstidene. Det betyr at vi formidler til barna hva som skjer fra de første dronninghumlene viser seg i mars-april, til sensommeren da vi kan høste fruktene av arbeidet til humlene og utover høsten når dronninghumlene gjør seg klare til overvintring. Barna vil med dette få en repetisjon fra vår til høst hvert år og dette bidrar til en fordypet kunnskap om verdien av de pollinerende insektene. Det kan føre til at omsorgen for disse insektene vil fortsette å blomstre langt inn i skolealderen, og inn i voksenlivet.

Barnehager og skoler kan bidra med å plante humlevennlige blomster, urter og stauder på deler av utearealet, slik at humler og villbier får nok mat fra vår til høst. Rammeplan for barnehage (2017) slår fast at «*barnehagen har en viktig oppgave i å fremme verdier, holdninger og praksis for et mer*

³<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tiltaksplan-for-ville-pollinerende-insekt-2021-2028/id2867106/>

bærekraftige samfunn”. Et nettverk knyttet til tematikken ville pollinatorer er allerede under oppbygging, nemlig Prosjekt for bevaring av humler og villbier – Summende barnehager.⁴ Det er viktig å videreutvikle disse gode tiltakene i undervisningen også på skolen, og LHS har utviklet undervisningsopplegg i form av fritt tilgjengelige læringsressurser for unge humleforskere og kurs for før- og grunnskolelærere sammen med SABIMA og Den naturlige skolesekken.⁵

Når det gjelder SATSING 07: En tilpasset og trygg by og SATSING 08: Arealnøytrale Bergen, ser vi disse i sammenheng. Strategien framholder at tiltakene for klimatilpassing ikke skal true naturmangfoldet. Det er vi selvsagt helt enige i. I tillegg applauderer vi ambisjonene om arealnøytralitet. Som tidligere nevnt er tap av naturlige leveområder på grunn av nedbygging, oppdyrking, monokultur, avskoging eller tilplanting hovedgrunnen til at bestander av ville pollinatorer minker kraftig. Vi etterlyser likevel flere egne spesifikke tiltak i strategien som aktivt ivaretar naturmangfoldet.

Slike tiltak er nevnt i Bergen kommunes Dyrk Bergen – strategi for urbant landbruk (2019-23).⁶ Etter vår mening bør tiltakene i denne strategien enten videreføres til en ny periode eller inkluderes i den nye klimastrategien. Her nevnes konkrete mål, for eksempel at «Bergen skal bli en by som tar vare på matjord og utvikler gode matforsyningsystemer til bergenserne på en måte som tar vare på det biologiske mangfoldet» med delmål som at «Bergen kommune planter ut pollinatorvennlige planter på offentlige arealer» og «Bergen kommune bekjemper fremmede skadelige arter, og legger til rette for biologisk mangfold» med tilhørende indikatorer (s. 7).

I tillegg viser vi igjen til regjeringens tiltaksplan for ville pollinatorer, som blant annet påpeker at «kommunene spiller en viktig rolle i arbeidet med å ta vare på pollinerende insekter. Allerede i kommuneplanens samfunnsdel kan kommunen lage mål for den økologiske tilstanden i kommunen, for eksempel å bevare leveområder for pollinerende insekter. Kommunen kan også konkretisere tiltak og gjennomføring, for å oppnå målene. Gjennom arealplanleggingen kan kommunen styre bevaring og etablering av grøntarealer som er viktige for pollinatorene. Plan- og bygningsloven har hjemler som gir kommunen mulighet til å fastsette krav til skjøtsel av vegetasjonen i parker og andre

⁴<https://www.bergen.kommune.no/omkommunen/avdelinger/lyngfaret-barnehage/siste-nytt/prosjekt-for-bevaring-av-humler-og-villbier-summende-barnehager>

⁵Se for eksempel <https://www.lahumlasuse.no/laeringsressurser-unge-humleforskere/>

⁶Strategien finnes blant annet på denne siden: <https://www.urbantlandbruk.no/bergen>

grøntområder ved utarbeidelse av reguleringsplaner. Det kan også være enkle grep, som at teknisk etat klipper gresset sjeldnere på tider av året når det blomstrer som mest, og at man bevarer kantvegetasjonen langs kommunale veier. Kommuner er også viktige forbilder og kunnskapsformidlere for sine innbyggere. De kan gjøre mye for å øke bevisstheten rundt bevaringen av leveområdene til pollinerende insekter. Mange kommuner har allerede informasjonskampanjer om hva innbyggerne selv kan gjøre, som å gjøre hagen mer pollinatorvennlig» (s. 20).

Vi mener Bergen kommunes nye klimastrategi må ha egne tiltak for å ivareta, restaurere og utvide blomsterrike kulturlandskaper, fortrinnsvis basert på stedegen flora. I tillegg må strategien ha tiltak for å bekjempe fremmede arter som fortrenger den stedegne floraen som ville pollinerende insekter er avhengige av og spesielt tilpasset til. Hensynet til pollinerende insekter må i økende grad innarbeides i kommunens arealforvaltning fra verneområder og areal i tilknytning til truede naturtyper, til jordbrukets kulturlandskap og kantsoner langs vei med mer.

Det er viktig at ansvarlige lokale myndigheter har grundig og oppdatert forskningsbasert kunnskap om stedegen flora, og at man prioriterer å plante vekster som gir ville pollinatorer næring gjennom hele sesongen (selje og pil om våren til sentblomstrende stauder og busker om høsten – se gjerne www.blomstermeny.no).

Det er viktig å påpeke at i urbane områder som Bergen vil økt populasjon av honningbier kunne utgjøre en trussel mot ville pollinatorer på flere måter. Honningbier kan utkonkurrere ville pollinatorer når det gjelder tilgang på matressurser, og smittsomme sykdommer og parasitter kan spre seg fra honningbier til ville pollinatorer.⁷ Slik sett er honningbier en trussel mot det biologiske mangfoldet og ikke en del av det. Bergen kommune bør få oversikt over hvor mange som driver med honningbier i kommunen, og søke å begrense antallet bigårder slik det gjøres i Oslo kommune.

Av konkrete tiltak foreslår vi

- å bedre utnytte de mange grønntområdene i kommunen mye bedre for å legge til rette for ville pollinerende insekter. Parker, grønne lunger og andre grønntområder bør plantes med stedegen flora og med vekster som sikrer pollentilgang fra tidlig om våren til sent om høsten,

⁷ <https://forskning.no/naturressursforvaltning-insekter/villbiene-taper-kampen-om-blomstene/415516>

- å opprette flere skolehager, for eksempel i samarbeid med Økologisk Norge⁸ og Skolehager i Norge⁹. Tiltaket kan også sees i sammenheng under SATSING 02 og kunnskapsspredning til barn og unge,
- å lage kommunale informasjonskampanjer om hvordan man kan gjøre hagen/verandaen mer pollinatorvennlig og at man ikke må klippe gresset i hagen for ofte – ikke bruke ugressmidler som skader pollinatorer og annet liv,
- å samarbeide med private aktører som for eksempel Vestre i å utvikle byrom som ivaretar biologisk mangfold (<https://www.vestrehabitats.no/>),
- å bruke bibliotekene og kulturkontorene i formidlingsarbeid om ville pollinatorer; bibliotekene kan låne ut informasjonsmateriell og utstyr,
- å samarbeide med ressurspersoner som fagfolk og frivillige organisasjoner.

Med vennlig hilsen

La Humla Suse – Bergen og omegn

⁸<https://okologisknorge.no/prosjekter/flere-skolehager/>

⁹<https://skolehagerinorge.no/>